

Висновки. Узагальнюючи вищенаведений матеріал, слід зробити висновки, що колізія та конкуренція в праві є похідним інститутом від таких об'єктивних чи суб'єктивних причин як консерватизм суспільних відносин, прогалини в законодавстві, слабкий рівень професіоналізму законодавчого процесу, проте ці правові інститути мають і позитивну сторону, оскільки вони, відображаючи всі недоліки права, утворюють або реалізують всі можливі методи їх подолання, тим самим свій прояв здійснює тлумачення права, реалізація права тощо.

Список використаних джерел

- 1) Кравчук М. В. Теорія держави і права (опорний конспект) : Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. 3-є вид., змін. й доп. Тернопіль: ЗУНУ, 2020. 524 с.
- 2) Конкуренція і колізія законів | Коментар. *Меґо-Інфо - Юридичний портал України №1, Коментар ЦПК, КПК, КУПАП, ККУ, ЦК.* URL: <http://meگو.info/конкуренція і колізія законів?page=2> (дата звернення: 29.04.2024).
- 3) Полешко Ельвіра Павлівна. *Електронний архів (репозитарій) ДДУВС: Головна сторінка.* URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/3644/1/21.pdf> (дата звернення: 30.04.2024).

Сень В.
*студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного
університету.
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доктор права
Українського вільного університету,
професор кафедри теорії права та
конституціоналізму ЗУНУ,
почесний професор університету,
Заслужений юрист України,
академік Академії політико-правових наук
Кравчук М. В.*

ПРАВОВА СВІДОМІСТЬ ТА ПРАВОВА КУЛЬТУРА – ОСНОВА ПРАВОВОГО ЖИТТЯ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Постановка проблеми. Сучасна Україна переживає значний період реформування правової сфери. А це свідчить про те, що настав час для переосмислення стану правової культури і свідомості у суспільстві. «Правова культура передбачає відповідні знання людьми певних положень чинного законодавства, порядку його реалізації, уміння користуватися цими знаннями при застосуванні норм права, їх виконанні»: зазначила І. Шаравара [1, с.9]. На підставі вищезазначеної тези хочу додати свої міркування щодо теми, а саме те, що правова культура суспільства та культура особистості є абсолютно взаємозалежними поняттями. Для прикладу можу стверджувати, що чим вищий рівень правової освіти буде запроваджено

серед громадян для підвищення правової культури, тим більша ймовірність підвищення культури серед всього суспільства.

Стан розробки теми. Питання, пов'язані з дослідженням правової культури та правової свідомості досліджувало багато науковців та правників. Теоретичну основу дослідження становлять праці таких вчених, як: М. Кравчук, В. Сировацький, Н. Сухицька, М. Суходоля, І. Шаравара. Так, як всі вищезгадані постаті висвітлили своє особисте бачення цієї теми, то я Вікторія Сень поставила за мету розкрити власний підхід до цієї теми і подати свій варіант оцінки цього правового явища.

Мета дослідження розробки теми. Теоретичне обґрунтування сутності поняття права свідомість та права культура, роль понять та їх ознаки. А також розроблення організаційно-правового механізму покращення або змінення правової свідомості.

Об'єктом дослідження є процеси державо - та правотворення в Україні.

Предметом дослідження є права свідомість, її зміст, основні риси, значимість для суспільства та шляхи її розвитку.

Викладення основного матеріалу. За твердженням М. Кравчука: «Правосвідомість – це особлива форма суспільної свідомості, сукупність правових понять, ідей, поглядів, почуттів, що виражають ставлення людей до чинного або бажаного права, його мети, завдань, способів та методів регулювання, до оцінки правомірності його норм та уявлення про майбутню правову систему й окремі її явища». А на його думку: «Права культура -це система правових цінностей, що відповідають досягнутого рівню суспільством правового процесу і відбивають у правовій формі стан свободи особи, іншісоціальні цінності» [2, с.303-306].

Більшість досліджень на цю тему побудовані на проблемах минулого України, адже наша держава багато століть відстоювала і продовжує відстоювати і сьогодні своє право суспільства та його правову культуру. Впродовж багатьох років в нас хотіли забрати національну ідентичність, тобто національну свідомість, що і призвело до різноманітності та складності правової свідомості зараз серед усіх українців.

На думку дослідниці М. Суходолі, причинами різноманітності та складності правової свідомості в громадян є такі чинники, а саме: *«по-перше*, розшарованості, неоднорідності самого українського суспільства, значного розриву в доходах населення, багатонаціональності України; *по-друге*, на неоднорідність правової культури впливає й чинник територіальності» [3, с.201]. Прикладом до цієї тези хочу вказати на всім відому історію України, в якій йдеться про неодноразовий поділ української землі між іноземними державами. У наслідок чого український народ був підвладний іноземному законодавству та впливу, що призвело до формування різної правової свідомості та культури.

Ці фактори є обов'язковими при розробці правової освіти для суспільства. Неврахування цих факторів при розробці може привести до протиріч серед суспільства.

Серед проблем різноманітності та складності правової свідомості є деформація. Деформація правосвідомості – це соціально-правове явище, що характеризується зміною його стану, під час якої у носіїв формуються певні ідеї, уявлення, погляди, знання, почуття і настрої, переживання та емоції, які

викривлено відображають дійсність і виражають негативне ставлення до діючого права, законності. Дослідниця М. Сухицька вважає, що деформація правової свідомості має багато форм, але: «найнебезпечнішим проявом деформації правової свідомості є феномен її переродження»[4. с.3]. Зацікавившись цією тезою, я вирішила розібратися в цьому твердженні. Під терміном «переродження» дослідниця має на увазі сам процес ускладнення деформації та її наслідків. Тобто неускладнена деформація правосвідомості впливає тільки на саме сприйняття законів та правил держави у людей, а ускладнення, «переродження» деформації змушує свідомо ігнорувати і заперечувати, а у гіршому випадку викликає намір вчиняти правопорушення.

Відсутність важливих соціальних ідей та уявлень щодо дотримання законодавства, призводить до трансформації здорового правового світогляду людини в егоїстичний та егоцентричний варіант. Якщо в свідомості людини не цінується особистість і правова система, то на передній план виходять егоїстичні інтереси або вузькогрупові поняття. «Відзначається, що деформований правовий світогляд особистості, яка сповідує правовий нігілізм, виробляє викривлені правові відчуття, взаємодія яких із компонентами структури правосвідомості має негативний вплив, сприяє деформації правосвідомості». Так вважає Валерій Сировацький і з цим доцільно погодитись [5, с.10].

Шляхи змін правосвідомості в громадян можуть бути різноманітні і включати як індивідуальні зусилля, так і системні зміни у суспільстві. Зокрема, такі як: *по-перше*, освіта та інформація. Освіта та поширення інформації є ключовими елементами у зміні правових настанов. Освітні програми, які включають права та обов'язки громадян, сприяють усвідомленню громадянами своїх прав та розумінню правової системи. Крім того, доступ до достовірної та доступної інформації про права і закон допомагає громадянам приймати обґрунтовані рішення та захищати свої інтереси;

по-друге, правозахисні організації. Правозахисні організації відіграють важливу роль у підвищенні правової обізнаності. Вони надають правову допомогу, консультують громадян щодо їхніх прав та обов'язків, захищають їхні права у разі порушення, проводять освітні та просвітницькі заходи;

по-третє, законодавчі зміни та політична воля. Реформування законодавства та вдосконалення правових механізмів може сприяти зміні правових установок. Ефективні правові реформи, які враховують потреби та інтереси громадян, можуть підвищити довіру суспільства до законів та інститутів.

Також серед можливих заходів можуть бути системна робота з підвищення рівня правової освіти, пропаганда правових цінностей, забезпечення доступності правової інформації та послуг для всіх верств населення, а також активна участь громадян у законодавчому процесі та вирішенні правових питань.

Звісно ж при застосуванні всіх можливих заходів підвищення правової свідомості можна посприяти більшому розумінню людей своїх прав та обов'язків, щоб призвело до побудови справедливого та правового суспільства.

Висновки. Отже, дослідження довело, що правова свідомість та правова культура є основою правового життя в Україні, проте є багато видів її

деформації, тому у тезах зазначені шляхи вдосконалення, тобто покращення правосвідомості та правової культури. Але найважливішим із усіх заходів змінення правосвідомості – це подолання деформацій, яке здійснюється шляхом правової освіти, просвіти, агітації, правової пропаганди тощо. Тож-бо, формування свідомості потрібно починати з дошкільних закладів.

Список використаних джерел:

1. Шаравара І. Правова свідомість та правова культура в Україні: проблеми їх формування. *Львівський державний університет внутрішніх справ*. Львів, 2015. С.9 -12
2. Кравчук М.В. Теорія держави права (опорні конспекти): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Вид. 3-є, переробл. й доповн. Тернопіль: ЗУНУ, 2020. 524 с
3. Суходоля М. Фактичний стан правової культури населення України як відображення деформованої правосвідомості. *Донецький національний університет імені Василя Стуса*. Донецьк, 2021. С.200-204. URL.<https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.1.35> (дата звернення 21 квітня 2024)
4. Сухицька Н.В. Правосвідомість громадян України:стан та напрямки розвитку. *Таврійський національний університет ім. В. Вернадського*. Київ, 2012. С.1-7
5. Сировацький В.І. Деструкція правосвідомості та шляхи її виправлення як об'єкт філософсько-правового аналізу. *Львівський державний університет внутрішніх справ*. Львів, 2013. С.1-20.

Смільська Л.
студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного
університету.
Науковий керівник: к.ю.н., доц.,
доктор права Українського вільного
університету, професор кафедри
теорії права та конституціоналізму ЗУНУ,
Кравчук М. В.

УКРАЇНА СОЦ. ДЕМОКРАТИЧНА ПРАВОВА ДЕРЖАВА : ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Постановка проблеми. Побудова соціально-демократичної правової держави є вирішальним напрямом для сучасної України. В умовах постійних політичних, економічних та соціальних змін ця мета стає ще більш актуальною, оскільки забезпечення прав людини, верховенство права, соціальна справедливість та демократія є невід'ємними складовими стабільного та процвітаючого суспільства. Проте на шляху до досягнення цієї мети постають численні виклики, які потребують глибокого теоретичного та правового аналізу. Хоча концепція соціал-демократії визнана в усьому світі, її адаптація до